

Avrustning av det menneskelige sinn

Taler

Fridtjof Nansen

Sted

NRK radio

Omstendigheter

Nordisk radiokveld arrangert av Kvinnernes Internasjonale Liga for Fred og Frihet

- 1 Vil vi arbeide for freden mellom folkene, da må vi begynne innenfra, i folkene selv. Det er ikke så meget krigsmaktens avrustning og "ned med våbnene" det gjelder, som avrustningen av det menneskelige sinn, av selve folkesjelen og hele det mellomfolkelige tenkesett.

5

Det er denne dobbelt-moral vi må utrydde, at det skal være en forskjell, ja en motsetning, mellom moral-begrepene når det gjelder de enkelte samfundsmedlemmer, og når det gjelder selve samfundet, folket.

- 10 Hvis en mann tar fra sig selv, ja fra sin familie, for å hjelpe naboen som er i nød, da priser vi ham som et godt menneske, eller vi vilde vel fordømme ham hvis han ikke gjorde det. Men hvis en politiker, en statsmann, vilde hjelpe et nabofolk som trenger det, og vilde for det ofre en liten fordel som hans eget folk kunde ha oppnådd, da vilde vel hans folk helst stene ham som en lands-forræder, 15 en folkefiende. I arbeidet for ens eget folk i forhold til andre, gjelder ikke lenger de almindelige moralbud, da blir dyder som edelmot, uegennytte, beskjenhet, offervilje nærmest latterlige, og kan en skaffe sitt folk øieblikkelige fordeler ved det, er det prisverdig å lyve, føre bak lyset, bedra, ja røve. - Så lenge det er slik, kan en da vente at verden skal være bedre enn den er?

20

Det virkelige særkjenne for kultur hos den enkelte som hos et folk, skulde vel være samfølelsen, følelsen av solidaritet, sammenheng, kontinuitet - du selv, din familie, din klasse, ditt folk er deler av det store hele, de er forbigående ledd i rum og tid, ledd mellom fortid og fremtid. - Men av den følelse er det intet 25 mellom folkene, og også uhyggelig lite selv mellom samfunds-klasse. Der har vi fremdeles den ville barbars moral, som alene ser sin egen umiddelbare fordel.

30 Tenk bare at vi enda har disse evindelige stridigheter mellom klassene i samme folk, og må vi ikke skjemmes ved ikke enda å ha nådd frem til en mer rasjonell måte å løse stridsspørsmålene på, enn så brutale maktmidler som streik og lockout. Og disse midler skjemmes vi ikke ved å bruke - og stanse arbeidet mens der er arbeidsløshet og nød i et land. Og vi gjør fordring på å være intelligente vesener!

35

Nei, krig i alle former, det være sig mellom folkene eller mellom klassene, er menneskeslektens forbannelse, den er og blir negativ, nedbrytende, ødeleggende, og bringer bare nød, lidelse og elendighet og ingen varige goder.

40 Det det syke Europa nu trenger mer enn nogensinne, det er krigens motsetning: samarbeide, som må bygge på gjensidig tillit i samfølelse og brorskap. - Kristenhetens grunnleggende dyd skulde vel være næstekjærligheten, men den må ikke bare være et dødt bokstav, den må bli til ånd og sannhet mellom folkene, skal verden gå frem.

45

Det er med næstekjærligheten og med individene i samfundet og med folkene i verdens-samfundet som det er med cellene i det menneskelige legeme. Hver celle lever visstnok sitt eget liv, men først og fremst for å tjene de andre celler og det hele legeme. Hvis de enkelte celler svikter denne plikt og begynner et uavhengig
50 rovliv på de andres bekostning, da blir det jo nettop kreftskaden, denne uhyggelige sykdom som uavvendelig fører til undergang for det hele legeme som for cellene selv. Så, også med individene i det enkelte folk, og med folkene i det store menneske-samfund.

55 Det heter da også i det gamle bud, nøkternt og uten overdrivelse: Elsk din neste som dig selv!

Det kan være vanskelig nok å opfylle, men tenk om det blev gjort et forsøk på, om så bare til en liten grad, å leve efter det ogsaa i forholdet folkene imellem,
60 skulde ikke Europa straks se anderledes ut? Tenk om bare folkene rakte hverandre tillitsfullt henderne til samarbeide. Tenk f. eks om både Russland og Vest-Europas makter husket at der er noget som heter næstekjærlighet og medmennesker, og der er noget som heter samvirke for det hele menneskesamfunds trivsel, som burde være sjelen og hensikten med alle
65 menings-forskjeller og brytninger, vilde ikke da den nye tid demre over det syke, marg-ette Europa?

Det vil svares at dette er sentimental utopi, slik foregaar det nu engang ikke i historien. Nei nettop! Derfor er ogsaa resultatene av denne historie så ynkværdige.

La mig gi et eksempel: Folkeforbundets siste forsamling i Genf.

Verdens nasjoner møttes der sist mars bare med den ene opgave å gi Tyskland adgang til forbundet, noget som alle ansa for høist ønskelig, ja nødvendig, for Europas fremtid. Alle trodde at alt var klart, og at det hele bare var en ren formsak. Særlig efter det viktige møte i Locarno, og de skjønne taler båret av opriktig internasjonal kjærlighet og brorskap, mente man at verdens folk hadde endelig slått inn på nye veier. Men den illusjon blev sørgelig tilintetgjort på få dager i Genf, da den ene nasjon efter den annen, - til tross for givne ord og uten nogen følelse av anstendighet - erklærte at Tysklands inntreden kunde alene kjøpes ved å gi dem særlige begunstigelser. Og enden på det blev, hvad De alle vet: den særlig sammenkalte forsamling av omkring femti stater måtte oppløses uten at den kunde utføre sit hverv, simpelthen fordi nogen medlemmer - eller ialfall ett - bare tenkte på sig selv og sine egne interesser.

Nei, det må en omlegning til, en moralsk omjustering av livsverdiene ogsaa mellem folkene. Alle gode opbyggende krefter må samles til intenst arbeide for å lede utviklingen inn på nye baner, skal Europa virkelig kunne reddes.

Har de fleste av oss klart for oss hvorfor vi er kommet her på jorden? - Er det forat vi skal gjøre det mest mulige ut av forholdene til egen vinning og fordel? - Det blir en øde, tom tilværelse og sørgelig liten tilfredsstillelse i lengden.

Det er vel hellere for å bidra, enhver av oss, vår lille del til å gjøre verden til et bedre sted å leve i, bidra vårt til å gjøre tilværelsen skjønnere og rikere for andre, så vi, når vi går bort, kan ha følelsen av ikke å ha levet forgjeves, men at vi efterlater den lille verden som var vår, ialfall litt bedre enn da vi kom.

Jeg må minnes hvad jeg hørte om en berømt politiker og forfatter. Det nærmet sig slutten, og han sat i livets skumrende kveld og så tilbake gjennom årene om det var noget å stanse ved? men det syntes så tomt det meste av det. Da tenkte han på de mange fattige og nødlidende omkring hans landeiendom i bygden der han bodde, og som han hadde hjulpet og været en god venn for. Da sa han

trøstet: "Jeg har altså ikke levet forgjeves, jeg har gjort noget som var godt".

110 Tenk om vi nådde frem dit, at også folkesjelen forlangte å ha følelsen av å ha
gjort noget som var godt, ikke bare for sig selv, for sitt eget folk, men også for
det hele menneske-samfund. Da hadde vi nådd broen som fører over til den nye
tid.

Kilde

115 F. Nansen, N. Bang og C. Lindhagen: Fred, Oslo 1926.

Emner

Folkeforbundet, Fred, Innenriks, Radiotale, Utenrikspolitikk

URI

120 <https://www.virksommeord.no/tale/avrustning-av-det-menneskelige-sinn>

125

130

135

140